

Redigeret viden



Af Eva Secher Mathiasen,
*psykolog og formand for
Dansk Psykolog Forening*

Kort før jul offentliggjorde VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd en rapport om forskningsfrihed på Aarhus Universitet. Baseret på en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse blandt universitetets knap 1.500 fastansatte forskere fordelt på alle fakulteter og en kvalitativ undersøgelse med interview med 30 forskere og 10 institutledere konkluderede rapporten, at et stort mindretal blandt forskerne, 16 %, har oplevet at blive presset eller truet, når det gjaldt offentliggørelse af resultaterne af deres forskning. Specielt når deres forskning var bestilt af myndigheder. Presset har fx handlet om at ændre i forskningsresultater. Eller om helt at undlade eller at vente med offentliggørelse af forskningsresultaterne til et senere – måske mere opportunt – tidspunkt.

Undersøgelsen blev bestilt af Aarhus Universitet i kølvandet på flere historier i medierne om, at forskere føler sig presset på forskningsfriheden. Bl.a. lavede Dagbladet Politiken sidste år en undersøgelse blandt 5.000 forskere, hvoraf 1.200 havde udført forskning for ministerier eller styrelser. Af de 1.200 sagde knap 8 procent, at de havde oplevet, at ministerier eller styrelser ændrede i den endelige rapport, så væsentlige tal, grafer eller konklusioner er blevet udeladt i den endelige, offentliggjorte udgave af rapporten. Mange kan huske den såkaldte Gylle-gate, hvor det kom frem, at Miljø- og Fødevarerministeriet havde fordrejet forskningsresultater før vedtagelsen af Landbrugspakken. En sag, der endte med, at daværende landbrugsminister Eva Kjer Hansen måtte gå af. For nyligt er formanden for Klimarådet blevet afsat. Det skete kort efter, at rådet i

en rapport havde kritiseret regeringens klimapolitik for ikke at leve op til egne mål.

Rapporten fra VIVE bør give anledning til bekymring. Det er knap to år siden, at tusindvis af forskere i universitetsbyer over hele verden, også i København, gik på gaden i en fælles march under parolen March for Science med det formål at protestere mod mistænkeliggørelse af videnskab og forskere og mod angreb på politikudformning, som er baseret på forskning. Dengang blev initiativet stablet på benene af amerikanske forskere som reaktion på en ny politisk situation i USA, hvor den dengang nytiltrådte præsident bl.a. kom med foruroligende udtalelser om forskning, fakta og videnskab, som vakte bekymring blandt videnskabsfolk på tværs af politiske skel. Selvom det ikke var en situation, vi på samme måde kendte til i Danmark, støttede danske forskere op om marchen. VIVE-rapporten følger et ekstra perspektiv til den problematik.

Når danske forskere oplever, at deres forskningsresultater er ubekvemme for opdragsgiverne eller de myndigheder, der har bestilt dem, og oplever et pres for fx at ændre i konklusioner, handler det ikke om mistænkeliggørelse af videnskab, som var omdrejningspunktet for den globale March for Science. Men om at redigere viden. Og dermed at underlægge viden og videnskaben magtens interesser. For demokratiet er det dårligt nyt, hvis det, der kan gøres til genstand for debat, er et alt for redigeret billede af den viden, vi reelt har til rådighed. Et billede, som ikke har til formål at oplyse debatten – men i stedet primært er skabt for at give debatten en bestemt retning.

Vi har i Danmark en lang tradition for, at ny lovgivning på et område tager den eksisterende forskning og viden i ed. Derfor bliver lovforslag fx sendt i høring til de relevante interessenter, herunder også videns- og forskningsinstitutioner. Der nedsættes

særlige kommissioner eller ekspertudvalg til at granske et felt, politikerne ønsker at vide mere om eller lovgive på. Forskere gæster løbende Folketingets fagudvalg for at give deres besyv med på et område. Det er dog langt fra sikkert, at politikerne vælger at følge de anbefalinger, de får i processen – og der er ganske givet også forskel på både hvem, der inviteres med for at bidrage til at belyse et felt, og hvilken gren af forskningen, forskellige fagministerier sværger til. Man kan som borger eller politisk opposition være uenig i, hvordan politikere eller myndigheder bruger den tilgængelige forskning. Man kan også som fagperson være uenig i præmissen eller metoden for forskningen, der lægges til grund for politiske beslutninger – for forskningsfeltet er mangfoldigt og har selvfølgelig sine egne faglige interesser på spil. Og forskere er naturligvis også mennesker med holdninger. Men uanset ståsted skal man kunne stole på, at den viden, der lægges frem som forskning, er søgt fremlagt retvisende.

Vi er lige nu i en tid, hvor viden og fakta er stærkt udfordret. Internettet, sociale medier og sofistikeret analyseteknologi kombineret med big data har skabt en global offentlighed, hvor misinformation og fake news hurtigt kan sprede sig og påvirke befolkningens holdninger til alt fra samfundspolitiske emner til demokratiske valg. Troværdig viden og information har trange kår, når der er stærke interesser på spil, uanset om det handler om en politisk valgkamp eller om økonomiske markedsandele for et produkt. Derfor er det så vigtigt, at den viden, vi får fra vores forskningsinstitutioner, er en, man kan stole på. Ikke mindst den, som ministerier og forvaltninger og styrelser bestiller for at blive klogere og træffe de bedste – og oplyste – beslutninger for vores alle sammens samfund og fremtid. ●

P

Psykologernes
fagmagasin

Nr. 1 | 2019 | 5. årgang

Magasinet udgives af Dansk Psykolog
Forening og udkommer 12 gange om året.
Medlem af Danske Medier

Dette nummer: 26. januar
Næste nummer: 23. februar

Redaktion

Ulrikke Moustgaard, redaktør
Henning Due, journalist
Heidi Strehmel, bladsekretær/annoncer
Ansvarshavende ifølge medieansvarsloven:
Claus Wennermark
Kontakt: p-magasin@dp.dk

Dette nummer

Forside: Martin Slottemo Lyngstad
/Paragon Features
Trykoplæg: 12.020
ISSN 2445-6322: P (print)
ISSN 2445-6330: P (online)
Design og layout: Laura Silke
Tryk: Jørn Thomsen Elbo A/S

Annoncer

Job- og produktannoncer:
DG Media
T: 3370 7694
epost@dgmedia.dk
(skriv "P-magasin" i emnefelt)

Rubrikannoncer

Heidi Strehmel, bladsekretær
T: 3525 9706, p-magasin@dp.dk

Annoncedeadlines

Nr. 2: 16.01 (produktannoncer) & 04.02
(job- og rubrikannoncer). Udgivelse: 23.02
Nr. 3: 06.02 (produktannoncer) & 25.02
(job- og rubrikannoncer). Udgivelse: 16.03
Nr. 4: 06.03 (produktannoncer) & 25.03
(job- og rubrikannoncer). Udgivelse: 13.04

Abonnement

1.465 kr + moms
p-magasin@dp.dk

Udgiver

Dansk Psykolog Forening
Stockholmsgade 27
2100 København Ø
T: 3526 9955
www.dp.dk

Trykt med vegetabiliske farver på
miljøgodkendt papir.

Artikler i P udtrykker ikke nødvendigvis
Dansk Psykolog Forenings synspunkter.